УДК 811.161.2:784.6
ПОД-СЕКЦИЯ 6. Филология и журналистика.

МОВНА ПАЛІТРА СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ПІСНІ (НА МАТЕРІАЛІ ПІСЕННИХ ТЕКСТІВ АНДРІЯ КУЗЬМЕНКА)

Клєщова Оксана Євстахіївна,
кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови, ДЗ „Луганський національний університет імені Тараса Шевченка", м. Старобільськ, Україна

Стаття присвячена дослідженню пісенної творчості українського співака-патріота, композитора, колишнього соліста гурту „Скрябін" – Андрія Вікторовича Кузьменка.
Ключові слова: пісня, пісенна поезія, поетичний текст, пісенний текст.

ЯЗЫКОВАЯ ПАЛИТРА СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНСКОЙ ПЕСНИ (НА МАТЕРИАЛЕ ПЕСЕННЫХ ТЕКСТОВ АНДРЕЯ КУЗЬМЕНКО)

Статья посвящена исследованию песенного творчества украинского певца-патриота, композитора, бывшего солиста группы „Скрябин", – Андрея Викторовича Кузьменко.
Ключевые слова: песня, песенная поэзия, поэтический текст, песенный текст.

THE LANGUAGE PALETTE OF MODERN UKRAINIAN SONG (BASED ON SONG TEXTS OF ANDRIY KUZMENKO)

The article is dedicated to the study of singing creative work of the Ukrainian patriot-singer, composer, „Skryabin" group soloist – A. V. Kuzmenko.
Key words: song, song poetry, poetic text, song text.

Пісня – це слово і музика водночас, яскравий та багатогранний словесно-музичний вид мистецтва, жанр вокальної музики. Музична форма пісні, як і поетична форма, зазвичай куплетна або строфічна. Жанр пісні унікальний за масовістю і соціальною значущістю, оскільки пісня займає значну частку ефірного часу, має доволі широку аудиторію і користується чималою популярністю. Прагнучи наблизити мову пісні до мовного стандарту масового слухача і тим самим посилити ефективність впливу, автори сучасних пісенних текстів вдаються до активного використання жаргонної, просторічної, іншомовної лексики. Сучасні засоби масової інформації є тим потужним чинником, який впливає на мовні процеси в цілому і на стилістичний вигляд пісні, зокрема.

Складність вивчення пісенних текстів полягає в тому, що вони являють собою певну складну єдність музикального і вербального компонентів. Пісенний текст як тип тексту специфічно відображає в собі традиційні текстові характеристики; цей тип тексту також відрізняється своєрідністю в порівнянні із текстами „справжньої" поезії. Пісенний текст є одним із видів креолізованних текстів, тобто текстів, у структуризації яких разом із вербальними засобами застосовуються засоби інших семіотичних кодів [1], тобто писемної чи усної форми й музики, коли текст є продуктом соціально та ситуативно обумовленої ко-

мунікації і знаходиться під впливом екстралінгвальних параметрів ситуації спілкування [6, с. 242].

Пісня фактично виконує функцію поезії, але водночас має ряд відмінностей від поетичного дискурсу, який визначається як „тип ситуативного спілкування специфічного роду, що насичений глибинними емоційними переживаннями і виражається в естетично маркованих мовних знаках шляхом фасцинативного, тобто привабливого для читача, тексту" [3, с. 415].

В українській лінгвостилістиці щодо мови поезії мало робіт із осягнення особливостей того чи іншого її жанрового різновиду. Стосовно ж мови поетичних творів, що стали піснями, відомо лише про спроби визначити індивідуально-авторські трансформації фольклорно-пісенних асоціацій у поезіях Андрія Малишка та Дмитра Павличка (С.Я. Єрмоленко, Л.О. Пустовіт), а також дисертаційне дослідження С.М. Романчук на тему: „Лексико-стилістична парадигма української поезії пісенного жанру 60-80 років ХХ ст.".

Тим часом тексти української поезії пісенного жанру (пісенної поезії) – важливий складник української поетичної творчості. Пісенний текст порівняно з іншим віршованим відзначається характерною ритміко-інтонаційною будовою, фоностилістичними властивостями, експресією, складом лексики та характерною сполучуваністю слів. Структурно-семантичні риси пісенного тексту спричинили його орієнтацією на доступність фрази слухачеві, на легке, швидке декодування метафоричних висловів, на озвученість. А це так само вимагає від поета створення певної звукозмістової гармонії, опертя на лексичні, семантичні, ритміко-інтонаційні повтори, використання фольклорного образотворчого потенціалу слів, словосполучень, словоформ, послуговування певними лексично-образними та емоційно-експресивними стереотипами [4, с. 3].

Українську пісенну творчість збагатили твори сучасних авторів: Юрія Рибчинського, Тараса Петриненка, Марії Бурмаки, Павла Двірського, Миколи Мозгового, Олега Скрипки, Ірини Білик, а також Андрія Кузьменка.

Актуальність дослідження зумовлена насамперед тим, що тексти пісенної поезії, практично не введені в обіг лінгвостилістичних досліджень, а тому фактично не вписані в контекст історії української літературної мови кінця ХХ – поч. ХІ ст., оскільки пісенна творчість А. В. Кузьменка окреслює проміжок часу: 1989 - 2015 рр., час існування гурту „Скрябін", що був музикальним проектом українського музиканта Андрія Кузьменка. Вивчення мовностилістичних параметрів українських поезій пісенного жанру кінця ХХ – поч. ХІ ст. поглибить інтерпретацію словесно-образної системи віршової мови. Це зумовлюється потребою характеристики мови художньої літератури щодо її визначального впливу на розвиток літературної мови, власне текстів, що розраховані на масову аудиторію, популяризацію і багаторазовий повтор, оскільки пісня – це поезія, покладена на музику, яку слухають мільйони.

Поетичний текст насичений певними образними засобами, а образність – категорійна ознака поетичної мови, яка виявляється в тому, що слова в художньому творі становлять в сукупності складне значеннєве плетиво [5, с. 3]. Образність поетичної мови пов'язана з текстовою актуалізацією, семантичним та естетичним розгортанням у її просторі поетичних образів – особливої форми естетичного освоєння й відображення світу… [2, с. 303].

Об'єктом нашого дослідження є мова української поезії пісенного жанру – творчості (пісенних текстів) А.В. Кузьменка, яка репрезентує часовий проміжок: 80-90-ті роки ХХ ст. та поч. ХХІ ст.

У даній статті ми спробуємо звернути увагу читача чи слухача на мотивацію пісенних текстів. У пісенній творчості А.В. Кузьменка можна виділити декілька наскрізних мотивів: мотив кохання, дружби; мотив родини, батьківщини; але червоною ниткою через усю творчість проходить *філософське бачення світу*, його буття.

Майже у кожній пісні автора є щось незбагненне, недосказане, що спонукає слухача домислити, змушує задуматись над сенсом життя:

Наше життя – то танго
Без правил і до кінця.
Танго страшне і гарне,
Тільки сцену вибирати не нам...
(Альбом: „Танго" (2005), пісня „Танго").

В альбомі „Моя еволюція" (2009) у пісні „Якби я знав" автор порівнює людське життя із „залізною машиною" – *ескалатором*, машиною, котра завжди знаходиться в русі, а якщо спиняється, то, як правило, кінцева зупинка веде у напрямку до рідної домівки, де б людина не знаходилась, куди б її доля не відрядила:

Життя, як ескалатор:
Хтось зійшов, а хтось став,
Вся різниця в тому,
Що там в кінці не вокзал…

В останньому альбомі „Добряк" (2013) у пісні „Лист до друга" звучать *філософські мотиви* щодо категорій *„часу і життя"*, А.В. Кузьменко порівнює людське життя із течією ріки:

Знаєш, ***час втікає, як вода,***
І способу інакшого ми поки шо не знаєм,
І набагато тихше тече життя ріка,
Якщо ти свого друга часто зустрічаєш.

Мотиви *дружби* та життєвих перепетій віднаходимо у наступних рядках пісні „Старі фотографії" з альбому „Танго" (2005), де автор продовжує тему „часу-буття-життя":

За гроші не купити тільки час,
Він всіх нас методично поділив,
Когось він опустив, когось підняв,
А є на кого взагалі забив.

Ця пісня стала своєрідним гімном життя та дружби мільйонів людей (різних за національністю, але близьких за духом), пісня-гімн людській юності:

Старі фотографії на стіл поклади,
Дитячі історії смішні розкажи,
І справжнім друзям не забудь, подзвони,
Бо добре чи зле, – з тобою завжди вони.

Тему чоловічої дружби А.В. Кузьменко порушує у пісні „Лист до друга" з альбому „Добряк":

Дружба – це тоді, коли сльози у мужчини,
Дружба – це тоді, коли мужчини до кінця…

Мотив *кохання* є наскрізним у пісенній творчості автора. Мотив любові до доньки („Дочка України"), мами (пісня „Мам"); мотив кохання у пісенних текстах до дружини.

Ніжно звертається автор до своєї маленької донечки, називаючи її *коханою пташкою:*

На твоїй ніжній дитячій долоньці
Всі лінії долі розходяться і зливаються
Ріками в море широке ***твоєї любові***
І хочу рости в *морі твоєї любові.*
Виростай, ***кохана пташко***, сили набирай…
(Пісня „Дочка України" з альбому „Озимі люди" (2002)).

Темі кохання присвячено альбом „Танго":

Дзвенять браслети на руках, ми танцюємо *танго:*
Тіло до тіла, і серце до серця, так гарно
…І поки ми разом – з нами Бог. (Пісня „Танго").

Свою кохану дружину, яка була його музою, творчим натхненням, яку він просто обожнював і оберігав від чужих очей; у пісні „100 годин" з альбому „Танго" автор пише: „***…наркоманом твого тіла став я***". У наступній пісні називає кохану *„моя королева"*:

Люблю твої руки, їх дотик нереальний,
Люблю твої очі, *твоє молочне тіло,*
Люблю тебе так сильно, *шо певно з'їв би.*
Моя королева, поцілуйся зі мною,
Моя королева, буду тільки з тобою...
Я люблю твій голос, *як подих вітру свіжий,*
Люблю твій спокій, коли ти засинаєш ніжо,
Люблю тебе вдома, люблю на роботі,
Люблю тебе так сильно, *аж пересохло в роті.*
(Пісня „Моя королева").

У пісні „Я сховаю тебе" („Любов") з альбому „Натура" (2003) автор знову звертається до теми любові:

Хтось хотів ***любов*** *купити*,
Неможливо було пояснити,
Та штука не для грошей.
І слава Богу.

Глибока та багатогранна і водночас сповнена ніжності пісня „ВодаВогонь", що уві-

йшла в альбоми „Натура” (2003) та „Балади” (2012). Автором використано протиставлення двох абсолютно різних за своєю сутністю стихій – стихія води і стихія вогню не можуть існувати разом, оскільки вони антагоністичні один-одному. Обидві стихії вкрай збудливі, однак абсолютно порізному: вогонь запальний і спонтанний, його емоції адресовані зовні, а вода – елемент більш піддатливий і пасивний, потребує емоційної підтримки і розуміння.

Вогонь і вода зустрілися,
Вогонь і вода влюбилися.
Як туман і дим обіймалися тихо вони,
Так, *як дим і туман, цілувалися.*

У наступній пісні про кохання „Падай”, що увійшла в альбоми: „Гламур” (2006) і „Балади” (2012), автор порівнює чарівне почуття любові зі *снігом, ніччю, сном, димом*; водночас, надаючи почуттям відчуттів людини, „олюднюючи” їх:

Любов сліпа, сліпий і той, хто любить…
Любов як ніч, яка тебе заблудить,
Назад вернутись зовсім не спішиш.
Любов, як сон – ніхто вже не розбудить,
Закриєш очі і зразу полетиш
Ти кудись вниз…
Любов, як сніг – накриє, не почуєш,
В холодний пух заковує серця.
Любов, як дим, вдихни на повні груди,
І якщо зможеш – не видихай.

Таким чином, ми окреслили у пісенній творчості А.В. Кузьменка декілька наскрізних мотивів: *кохання, любові, дружби* тощо, але червоною ниткою через усю пісенну творчість проходить саме його *філософське бачення світу.* У наступній нашій науковій розвідці ми детальніше зупинимось на пісні „Мам”, яка є своєрідним гімном усім матусям у світі.

Література

1. Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация : (на материале креолизованных текстов) : учеб. псобие для студентов вузов / Е. Е. Анисимова. – М. : Academia, 2003. – 122 с.
2. Єрмоленко С. Я. та ін. Літературна норма і практика : монографія / [С. Я. Єрмоленко, С. П. Бибик, Т. А. Коць та ін.] ; за ред. С. Я. Єрмоленко. – Ніжин : ТОВ „Видавництво „Аспект-Поліграф”, 2013. – 320 с.
3. Карасик В. И. Языковые ключи / В. И. Карасик. – Волгоград : Парадигма, 2007. – 520 с.
4. Романчук С. М. Лексико-стилістична парадигма української поезії пісенного жанру 60-80 років ХХ ст. : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 – українська мова / Світлана Миколаївна Романчук. – К., 2007. – 22 с.
5. Русанівський В. М. Семантична глибина слова (з таємниць Шевченкової мови) / В. М. Русанівський // Мовознавство. – 1991. – № 2. – С. 3 – 7.
6. Шевченко О. В. Тематическое своеобразие песенных текстов как способ реализации функций жанров песенного дискурса / О. В. Шевченко // Известия Росс. гос. пед. ун-та им. А. И. Герцена : научный журнал. – № 115.– СПб. : ООО „Книжный дом”, 2009. – С. 242–249.

Клєщова О. Є. Мовна палітра сучасної української пісні (на матеріалі пісенних текстів Андрія Кузьменка). *Zwiastowac. Nauki i praktyki*. Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej „Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki” (Lublin (PL) 28.02.2017). Warszawa : Wydawca : Sp. z o.o. „Diamond trading tour”, 2017. S. 57–60. URL: http://xn--e1aajfpcds8ay4h.com.ua/files/file/scientific_conference_62/62-5.pdf#PAGE=57 (дата звернення 08.05.2021).

ISBN: 978-83-65608-40-6